

SUOMEN PUNAISEN RISTIN ILMASTOKESTÄVYYDEN LINJAUS

Hyväksytty Suomen Punaisen Ristin hallituksen kokouksessa 2.9.2022
Voimaantulopäivä: 2.9.2022

SISÄLTÖ

Johdanto	2
Linjauksen tavoitteet	3
Oman toiminnan ilmastokestävyys	3
Ilmastomuutokseen sopeutuminen ja valmiustyö	4
Viestintä ja vaikuttaminen	4
Päästöjen kompensatio	5
Linjauksen soveltaminen ja toimeenpano	5

Johdanto

Ilmastonmuutos on aikamme suurimpia globaaleja haasteita, ja samalla myös suuri humanitaarinen kriisi. Sen vaikutukset näkyvät kaikkialla maailmassa. Ilmastonmuutos on lisännyt sään ääri-ilmiöitä, kuten rankkasateita, tulvia ja myrskyjä, poikkeuksellisia helleaaltoja sekä kuivuutta ja metsäpaloja¹. Ilmastonmuutos vaikuttaa monilla tavoilla mm. terveyteen, ruoan tuotantoon, maanviljelyyn, ekosysteemeihin ja elinkeinojen harjoittamiseen. Se vaikeuttaa jo valmiiksi heikoimmassa asemassa olevien ihmisten selviytymistä ja pakottaa ihmisiä liikkeelle. Ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi, sen seurauksiin vastaamiseksi ja vahinkojen korjaamiseksi vaaditaan huomattavia resursseja.

Merkittävänä maailmanlaajuisena humanitaarisena toimijana Punaisen Ristin ja Punaisen Puolikuun liike vastaa ilmastonmuutoksen vaikutuksiin ja kasvaviin humanitaarisiin tarpeisiin sekä pyrkii hillitsemään ilmastonmuutosta muuttamalla omaa toimintaansa. Syksyllä 2020 Suomen Punaisen Ristin yleiskokous hyväksyi toimintalinjauksen, jossa *sitoudutaan vähentämään oman toiminnan ilmastovaikutuksia ja olemaan hiilineutraali vuoteen 2030 mennessä*.

Punaisen Ristin ja Punaisen Puolikuun yhdistysten kansainvälisen liiton (IFRC) strategia 2030 nostaa ilmastonmuutoksen globaalien haasteiden keskiöön. Myös Suomen Punaisen Ristin kansainvälisen avustustoiminnan linjaus painottaa ilmastonmuutokseen vastaamista ja sopeutumista keskeisenä toiminnan alueena. Suomen Punainen Risti tunnistaa ympäristökriisin ja luontokadon vaikutukset toimintaympäristöön ja humanitaarisiin tarpeisiin sekä pyrkii omassa toiminnassaan ympäristön kannalta kestäviin ratkaisuihin. Tämä linjaus keskittyy ennen kaikkea ilmastokriisiin ja siihen vastaamiseen.

IFRC ja Punaisen Ristin kansainvälinen komitea (ICRC) ovat laatineet kaikille humanitaarisille avustustoimijoille suunnatun ilmastoperuskirjan², jonka myös Suomen Punainen Risti on allekirjoittanut. Peruskirjan sitoumukset ovat:

- Vastaamme entistä tehokkaammin kasvaviin humanitaarisiin tarpeisiin ja autamme ihmisiä sopeutumaan ilmasto- ja ympäristökriisien vaikutuksiin.
- Maksimoimme toimintamme ympäristökestävyyden ja vähennämme nopealla aikataululla kasvihuonekaasupäästöjä.
- Paikallistason toimijat ja yhteisöt ohjaavat yhteistä toimintaamme.
- Parannamme kykyämme ymmärtää ilmasto- ja ympäristöriskejä ja kehitämme näyttöön perustuvia ratkaisuja.
- Lisäämme yhteistyötä läpi humanitaarisen sektorin eri tasoilla sekä muiden toimijoiden kanssa ilmasto- ja ympäristötoimiamme vahvistamiseksi.
- Käytämme vaikutusvaltaamme aiempaa kunnianhimoisempien ilmastotoimien ja ympäristön suojelemisen edistämiseksi.
- Asetamme tavoitteet sitoumuksiemme toteuttamiseksi ja mittaamme edistymistämme.

Ilmastonmuutos vaikuttaa järjestön perustoimintaan ja valmiustarpeisiin. Muutoksiin varautuminen ajoissa parantaa järjestön kokonaisvalmiutta. Lisäksi osastoilla ja vapaaehtoisilla on mahdollisuus vaikuttaa omiin yhteisöihinsä ja edistää niiden varautumista sekä tukea ihmisten kykyä sopeutua muutoksiin. Vapaaehtoiset ja osastot ovat keskeisiä tekijöitä toiminnan muutoksen aikaansaamisessa.

¹ <https://www.ipcc.ch/report/sixth-assessment-report-working-group-i/>

² <https://www.climate-charter.org/>

Linjauksen tavoitteet

Suomen Punainen Risti on ilmastonmuutoksen suhteen aktiivinen toimija. Toimeenpanemalla ilmastokestävyyden linjausta Suomen Punainen Risti vähentää toimintansa ympäristö- ja ilmastovaikutuksia, parantaa kykyään hallita ilmastonmuutokseen liittyviä riskejä ja valmiuttaan vastata ilmastonmuutoksen vaikutuksiin sekä edistää ilmastokestävää yhteiskunnallista kehitystä niin Suomessa kuin kansainvälisesti. Puhumme haavoittuvimpien ihmisten puolesta ja tuomme heidän äänensä kuuluviin viestinnässä ja vaikuttamisessa.

Ilmastokestävyyden linjauksen tavoitteena on tunnistaa haitalliset toimintamallit ja poistaa tai vähentää niiden vaikutuksia tehostamalla toimintatapoja, hyödyntämällä uusia käytäntöjä, tekniikoita ja materiaaleja tai muuttamalla varsinaista toimintaa, kuitenkin varmistaen järjestön perustoiminnan. Linjaus ohjaa erityisesti järjestön **oman toiminnan kestävyttä, ilmastonmuutokseen sopeutumista ja valmiustyötä** sekä **ilmastonmuutokseen liittyvää viestintää ja vaikuttamista**.

Oman toiminnan ilmastokestävyys

Päästöjen vähentäminen ja oman toiminnan ympäristövaikutusten pienentäminen on koko järjestön yhteinen tehtävä. Suomen Punainen Risti asettaa osa-aluekohtaisia tavoitteita oman toimintansa ympäristövaikutusten ja päästöjen pienentämiseksi sekä sitoutuu mittaamaan niiden toteutumista keskushallinnon ja piirien tasolla. Tavoitteiden saavuttamiseksi Suomen Punainen Risti esimerkiksi digitalisoi toimintaansa, hyödyntää fossiilittomia energialähteitä ja suosii kiertotaloutta. Keskustoimisto ja piirit sekä niiden laitokset seuraavat erilaisten osa-alueiden vaikutuksia, mm. jäte- ja materiaalivirtoja, kokousten, koulutusten ja muiden tilaisuuksien ympäristövaikutuksia; matkustamisen ilmastojälkeä sekä hankintaketjujen ja logistiikan vaikutuksia. Nämä ovat myös osastojen toimintaan soveltuvia kokonaisuuksia.

Osastojen mahdollisuuksissa vaikuttaa esimerkiksi liikkumisen päästöihin on eroja, mutta linjauksen tavoitteet koskevat myös osastojen toimintaa. Osastotasolla voidaan edistää hyviä käytäntöjä, jotka parhaimmillaan lisäävät sekä toiminnan kestävyttä että erilaisia toimintaan osallistumisen mahdollisuuksia muun muassa digitaalisin keinoin. On tärkeää tunnistaa jo olemassa olevat hyvät toimintamallit ja jakaa hyviä käytäntöjä osastojen välillä.

Suomen Punainen Risti *laskee ja seuraa toiminnan kokonaisuuksista syntyviä haitallisia ympäristö- ja ilmastovaikutuksia sekä asettaa tavoitteet niiden pienentämiseksi*. Tässä hyödynnetään Punaisen Ristin ja Punaisen Puolikuun liikkeen kehittämiä yhteisiä, standardoituja laskentatyökaluja. Tavoitteena on päästöjen vähentäminen. Päästöjen lähtöarvojen pohjalta asetetaan osa-aluekohtaisia päästövähennystavoitteita aikatauluineen, joiden saavuttamista seurataan vuosittain.

Ympäristövaikutusten huomiointi kuuluu myös humanitaariseen apuun, jossa kuitenkin välitön ihmishenkien pelastaminen, inhimillisen kärsimyksen lieventäminen, vahinkojen rajoittaminen ja ihmisten suojele- ja tukitarpeisiin vastaaminen ovat ensisijaisia. Ympäristövaikutusten arvioinnissa sovelletaan mm. Punaisen Ristin ja Punaisen Puolikuun liikkeen yhteisiä arviointimalleja ja -työkaluja. Toiminnan haitallisia ympäristö- ja ilmastovaikutuksia pyritään välttämään kaikin keinoin, jotta avustettaville yhteisöille ja ihmisille ei aiheuteta haittaa.

Suomen Punainen Risti *käsittelee taloudelliset resurssinsa vastuullisesti, läpinäkyvästi ja avoimesti*. Pääomasta otetaan vastuu eettisillä sijoituksilla, jotka eivät ole ristiriidassa ihmisoikeuksien tai kestävä kehityksen kansainvälisten sitoumusten kanssa. Järjestön hallituksen hyväksymä sijoitussuunnitelma huomioi ilmastonmuutoksen ja Suomen Punainen Risti noudattaa vastuullisen sijoittamisen periaatteita.

Varainhankintatuotteiden ympäristökestävyyteen kiinnitetään huomiota hankintojen yhteydessä. Tuotteet pyritään hankkimaan mahdollisimman läheltä ja esimerkiksi kierrätysmateriaaleista tehtyjä tuotteita suosimalla.

Ennen lahjoittamiseen liittyvien yrityskumppanuuksien ja sopimusten tekoa mahdollisen kumppanin soveltuvuus tarkistetaan IFRC:n prosessin mukaisesti (Due Diligence Assessment Procedure for corporate partnership) ja kumppania pyydetään täyttämään itsearviointilomake (Finnish Red Cross Corporate Self Screening 2021). Molemmat sisältävät ympäristökestävyyteen liittyviä kohtia.

Ilmastonmuutokseen sopeutuminen ja valmiustyö

Ilmastonmuutos tuo mukanaan haasteita ja lisääntyvää avun tarvetta myös Suomessa. Niihin vastaaminen edellyttää tietoisuuden lisäämistä sää- ja ilmatoriskeitä sekä keinoista sopeutua muutokseen. Sopeutuminen on sekä pitkäjänteistä että valmistautumista äkillisiin kriisitilanteisiin. Ilmastonmuutoksen edetessä esimerkiksi sään ääri-ilmiöitä tulee yhä useammin ja ne ovat entistä voimakkaampia. Ilmastonmuutoksen seuraukset pakottavat ihmisiä liikkeelle maailmalla, ja tämä voi näkyä kasvavana muuttoliikkeenä myös Suomeen ja siten avun ja suojelun tarpeen kasvuna.

Suomen Punaisen Ristin auttamistoiminnan osalta keskeisiä uhkia ovat pitkät helleaallot, tulvat ja kovat myrskyt. Tulvat aiheuttavat ongelmia entistä useammin syksyisin ja talvisin. Sadannan kasvu talvikuukausina voi johtaa vaikeisiin lumitilanteisiin, mikä voi aiheuttaa onnettomuuksia ja kulkuyhteyksien katkeamista. Kesäkaudella metsäpalojen riski kasvaa kuivuuden vuoksi.

Ilmastonmuutoksen mukanaan tuomat haasteet lisäävät Suomen Punaisen Ristin roolia aktiivisena toimijana niin kansallisella, alueellisella kuin paikallisellakin tasolla. On tärkeää, että eri tasoilla tehdään ilmastonmuutokseen sopeutumis- ja varautumissuunnitelmat, joiden avulla järjestö voi olla aktiivisesti vahvistamassa sopeutusmiskykyä, valmiutta ja arjen turvallisuutta Suomessa.

Osana ilmastonmuutokseen sopeutumista on tärkeää tunnistaa Suomen Punaisen Ristin erityinen viranomaisia avustava rooli. Suomen Punainen Risti tekee jatkuvaa yhteistyötä varautumisessa mm. kuntien, viranomaisten ja vesiyhtiöiden kanssa sekä Vapaaehtoisen pelastuspalvelun (Vapepa) kautta. Yhteistyön vahvistaminen ja jatkuva harjoittelu on tärkeää osaamisen ylläpitämiseksi. Punaisen Ristin viestinnällä ja toiminnalla rohkaistaan myös viranomaisia ja muita toimijoita tarttumaan ilmastokriisiin synnyttämään avun tarpeeseen.

Hyvien käytäntöjen edistäminen ja kehittäminen on tärkeä osa varautumis- ja valmiussuunnittelua. Ilmastonmuutoksen lisäämiin äärimmäisiin sääilmiöihin liittyvät tehtävät sekä ilmastonmuutoksen vaikutukset muihin kriisitilanteisiin varautumisessa on tärkeää ottaa osaksi valmiusharjoituksia ja varmistaa järjestön toimintakyky uudentyypisissä, poikkeuksellisissa tilanteissa.

Viestintä ja vaikuttaminen

Suomen Punainen Risti auttaa sekä laajaa yleisöä että päätöksentekijöitä ymmärtämään, kuinka ilmastonmuutos vaikuttaa elinolosuhteisiin erityisesti maailman köyhimmässä maissa. Suomen Punaisen Ristin kansainvälistä työtä ja sen tuloksia mm. katastrofeihin varautumisessa, ennakoivassa toiminnassa ja ilmastonmuutokseen sopeutumisessa hyödynnetään järjestön viestinnässä. Viestinnällä vahvistetaan Punaisen Ristin asemaa kaikkein haavoittuvimpien ihmisryhmien puolestapuhujana ja ilmastotoimijana. Toiminnasta viestiessä keskitytään ilmastonmuutoksen vaikutuksiin varautumisen ja sopeutumisen näkökulmaan.

Viestinnällä ja vaikuttamisella vahvistetaan Suomen Punaisen Ristin roolia ja mahdollisuuksia ennaltaehkäistä, varautua ja vastata ilmastonmuutoksen lisäämiin katastrofeihin. Viestinnällä lisätään ihmisten tietoisuutta sää- ja ilmatoriskeitä ja sopeutumismahdollisuuksista. Päittäjiin vaikutetaan joustavan ja ilmastoviisaan rahoituksen kohdentumiseksi sopeutumistoimiin sekä haavoittuvimpiin valtioihin. Suomen Punainen Risti kutsuu ihmisiä myös mukaan toimimaan: sekä tukemaan Punaisen Ristin työtä että vaikuttamaan omissa yhteisöissään. Vapaaehtoiset maailmanlaajuisesti ovat avainasemassa todentamassa ja vastaamassa ilmastonmuutoksen vaikutuksiin ja siksi keskeisiä toimijoita myös ilmastonmuutostietoisuuden lisäämisessä.

Päästöjen kompensointi

Suomen Punaisen Ristin toiminnan luonteen huomioon ottaen on todennäköistä, että toimenpiteistä huolimatta toimintalinjauksen hiilineutraaliustavoite vaatii jäljelle jäävien päästöjen kompensointia. Kasvihuonekaasupäästöjen kompensoinnin tarpeen ja mittaluokan arvioimiseksi tulee päästöt pystyä arvioimaan laskentamenetelmin, joita Suomen Punainen Risti kehittää yhdessä Punaisen Ristin ja Punaisen Puolikuun liikkeen kanssa. Kompensaatiolle on tärkeää määrittää periaatteet ja reunaehdot, olivat ne sitten hankkeita kohdemaissa, hiilinielujen kasvattamista kotimaassa tai ympäristösijoituksia.

Kun Punaisen Ristin ja Punaisen Puolikuun liike tekee yhteisen linjauksen päästöjen kompensoinnista, ottaa Suomen Punainen Risti linjauksen käyttöön. Päästölaskelmien myötä tälle voidaan arvioida myös hinta.

Linjauksen soveltaminen ja toimeenpano

Ilmastokestävyuden linjaus on koko järjestön linjaus. *Linjaus rohkaisee ja tukee kaikkia Suomen Punaisen Ristin toiminnassa mukana olevia arvioimaan toiminnan ilmastovaikutuksia, tekemään päästöjä vähentäviä päätöksiä ja tarvittaessa muuttamaan toimintamallejaan.* Linjaus koskee myös kansainvälistä yhteistyötä, jota Suomen Punainen Risti tekee sisaryhdistysten, IFRC:n sekä ICRC:n kanssa. Suomen Punainen Risti jakaa linjauksen yhteistyökumppaneilleen ja edistää linjauksen tavoitteiden saavuttamista myös kumppanuuksilla muiden järjestöjen, yritysten sekä tiede- ja tutkimuslaitosten kanssa.

Järjestön johto vastaa linjauksen toimeenpanosta. Linjauksen toimeenpano on osa järjestön toiminnansuunnittelua, josta päätetään Suomen Punaisen Ristin hallituksessa, piirien hallituksissa sekä laitosten johtokunnissa. Linjaus otetaan huomioon myös osastojen ja piirien toimintasuunnitelmissa sekä sopimuksissa kumppanien ja alihankkijoiden kanssa.

Linjauksen toimeenpanon tueksi laaditaan päivittyvä suunnitelma aikatauluineen ja tavoitteineen. Konkreettiset päästövähennystavoitteet ja -keinot ovat keskeinen osa toimeenpanosuunnitelmaa. Toimeenpanosta raportoidaan osana järjestön vuosiraportointia. Järjestön muut päivittyvät ohjeet ja säännöt tukevat linjauksen toimeenpanoa, eikä niiden tule olla ristiriidassa ilmastokestävyuden linjauksen kanssa (*do no significant harm -periaate*). Keskeiset ohjeistukset kootaan yhteen. Osastot hyödyntävät keskustelua ja piirejä koskevia ohjeistuksia soveltuvin osin. Jotkut ohjeet, kuten hankinta- ja matkustusohjeet koskevat kaikkia järjestöyksiköitä kokonaisuudessaan.

Suomen Punainen Risti osallistuu aktiivisesti koko järjestöä linjauksen, ohjeistusten ja toiminnan jatkuvaan kehittämiseen. Suomen Punainen Risti myös edistää keskustelua linjauksesta ja sen tavoitteista osana toimintaansa yhdessä vapaaehtoisten ja sidosryhmien kanssa.

Suomen Punainen Risti varmistaa, että järjestön eri osa-alueilla on resursseja, tarvittavia työkaluja ja tukea linjauksen toimeenpanoon ja, että linjaus on tunnettu koko järjestössä. Linjausta ja sen toimeenpanoa arvioidaan säännöllisesti.